

Soňa Píhová: Kam vedou cesty jógy? Etnografie jednoho pokusu na cestě osobního rozvoje

Posudek vedoucího diplomové práce

Vedoucí: Tomáš Samek, Ph.D.

Diplomová práce Soni Píhové zkoumá několik vzájemně propojených světů: svět autorčiny snahy o nalezení větší rovnováhy a jejího úsilí o psychofyzické zdokonalení; svět současné české a částečně i zahraniční jógové praxe; svět autorčiny sociality i sociality točící se kolem kurzů jógy; svět kapitalistické komodifikace všeho, co se dá zpeněžit, jógu nevyjímaje; a konečně svět wacquantovské karnální sociologie, která je zde provozována jako roční intenzivní autoetnografie. To vše je ukotveno v naštěstí jen stručném diachronním rámci, který seznamuje čtenáře s historickým vývojem jógy, a dále v podrobnějším rámci synchronním, který nás uvádí do základních konceptuálních map jógové filozofie. Explicitní výzkumná otázka je nahrazena implicitním hledáním odpovědi na dotaz: „Jak se dělá jóga a co to dělá se mnou i lidmi kolem mě, ať už to jsou mí blízcí anebo cvičenci, které v souvislosti s jógou potkávám?“

Historiografické i některé jiné pasáže jsou bohatě podepřeny relevantní zahraniční literaturou včetně specifické antropologie jógové praxe. Práce je psaná pěkným, místy dokonce elegantním jazykem; je logicky postavená a až na vzácná škobrtnutí se dobře čte. Diplomantka v několika pasážích prokázala, že umí psát i pracovat s relevantními zdroji současně.

Co bych jí vyčetl: některé pasáže jsou sice čtivé, ale analyticky nejsou nejhlubší – myslím, že by jim prospělo zamyšlení nad pozicí jógové teorie a praxe jakožto specifickým mocenským postoje. Vzdor vysoké jazykové úrovni by práci rovněž prospěla ještě jedna finální korektura: chyby nejsou časté, ale vyskytují se, a to zejména ve shodě podmětu s přísudkem, byť povětšinou je tento jev zvládnutý ortoepicky. O něco častější jsou drobné překlady, zejména v malých a velkých písmenech.

Oceňuji, že autorka provedla celou řadu vlastních překladů zásadních pasáží z anglofonní literatury společenskovědního i jiného typu a že tyto překlady jsou

daleko kvalitnější než ty, s nimiž jsem se setkal v jiných diplomkách posuzovaných v posledním období. Lexikální a syntaktické anglicismy se tu objeví jen výjimečně – např. když autorka hovoří o „fluktuaci mysli“ namísto správnějšího „těkání mysli“ (str. 21) anebo anglický termín převádí do češtiny jako „exoticizaci“ namísto správně „exotizace“ (str. 42). To jsou však jen drobné chyby, jinak je úroveň autorčiných translací pozoruhodně vysoká. Citační disciplína je dobrá, ačkoli úvodní citát na str. 45 postrádá u sebe zdroj – příznak jistého spěchu, v němž probíhala závěrečná finalizace textu, třebaže jeho první varianty autorka promýšlela důkladně a předkládala včas.

Diplomantka dlouhodobě konzultovala – jen o části textu se již nestihla poradit. Terénní deník je citovaný ve stati bohatě a přesně, vždy s příslušnou datací, takže čtenář není maten tím, že by neznal kontext řečeného. Zároveň z deníku nevytváří nekonečné citátové drúzy, naopak ho užívá uměřeně a trefně. Deník si autorka vedla pečlivě a je v něm k sobě velmi poctivá. Terénu věnovala dlouhou dobu: to vše se na práci příznivě podepsalo.

Metodologický aparát sahá od karnální sociologie přes zúčastněné a polozúčastněné pozorování a nestrukturované rozhovory až po rozhovory polostrukturované, doplněné o stručné dotazníkové šetření, ačkoli autorka ví, kde je její místo a zůstává věrna kvalitativnímu přístupu. Provázání různých metodologických postupů v harmonický celek, který se netříští na různé vzájemně se spolu nestýkající výsledky získané různými disparátními metodami, představuje silnou stránku práce. Text je navíc jen jako doplněk, nikoli jako těžiště celé práce, rozšířen o vizuální přílohu, jejíž hlavní ambice nejsou filmařské, nýbrž spíše dokumentární povahy: ukazují autorčiny ásany, jak je zvládne po roce, kdy na nich pracovala.

Z čistě filmařského, technického hlediska se k videu vyjádřil ing. Radim Kotěšovec takto: „V úvodní části je nesprávně zvolena kompozice obrazu, kde spodní třetinu obrazu zabírá volná travnatá plocha na úkor bližšího záběru, který by lépe popsal cvičícího figuranta. Obecně zde chybí bližší detailnější záběry, které by umožnily lepší střihovou skladbu. Střih v čase 1:22 je „přes osu“ (postava je točena z druhé strany než v předcházejícím záběru), což považuji za chybu. Záběr v čase 3:30 má opět kompoziční nedostatek, kdy je opět příliš

volného prostoru ve spodní části obrazu a ruce postavy ve vzpřímené poloze vylézají mimo záběr. Výběr prostředí byl proveden velmi vhodně. Celkově bych ohodnotil tuto audiovizuální přílohu známkou velmi dobře.“ K tomu jen dodávám, že jde vskutku o pouhou přílohu, těžiště práce je v textu.

Reflexivní složka se v práci vyskytuje, byť by na některých místech mohla být trochu posílena – zejména tam, kde přejímá jisté náhledy svých informátorů, ať už jimi jsou spolucvičící, lektori nebo autority literární a spirituální; tu a tam práce působí možná až příliš docilně, ale je to jen několik málo míst, kde bych doporučil přidat na kritičnosti.

Jedním z nejpozitivnějších rysů celé předložené práce je viditelný posun, kterým autorka sama prošla od chvíle, kdy se oddala svému terénu – výrazná progresivní transformace, kterou zaznamenala nejen jako výzkumnice a antropoložka, ale i jako člověk, který se upřímně vyznává z některých svých slabostí a snaží se s nimi férově poprat. Eticky je práce velmi citlivá a je radost sledovat, jak nenásilnými, morálně přímými a přitom neiritujícími prostředky dokáže autorka zacházet s lidmi. U diplomantů věc vzácná: samotný terénní zážitek autorku natolik proměnil, že strhává svým příkladem i lidi ze svého okolí. Diplomovou práci Soni Píhové **doporučuji k obhajobě a po zohlednění jejích komponent, kladů a záporů navrhuji ohodnotit ji celkovou známkou výborně minus.**

V Praze 16. 8. 2015

Tomáš Samek